

Dış Politikada 2011'den 2012'ye

Ortadoğu'da sular ısınıyor. Savaş kaçınılmaz olursa, çok ağır sonuçlar yaratacağı ve bugünkü Ortadoğu'dan farklı bir coğrafya oluşacağı kesindir. Ortadoğu'da çok ciddi bir emperyal satranç oynanıyor. Kuşkusuz, görebilene...

Alev COŞKUN

2011 yılı Türk dış politikasında önemli değişikliklerin olduğu bir yıldır. AKP'nin dış politikası 2011 yılı ortalarına kadar temel ilke olarak "komşularla sıfır problem" çerçevesinde yürütülmeye çalışılıyordu. İran, Irak, Suriye, Ortadoğu ülkeleri, Yunanistan, Bulgaristan ve kuşkusuz Rusya ile yakın ilişkiler kurulmuştu. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde, İran'a uygulanacak yaptırımlar konusunda Türkiye'nin ret oyu kullanması, "Acaba Türk dış politikasında eksen kayması mı oldu?" yorumlarına yol açmıştı. Washington'dan gelen haberler Türk-Amerikan ilişkilerinin çok kötü bir seyir izlediğini gösteriyordu.

17 Aralık 2010 tarihinde, Tunus'ta bir sokak satıcısı olan **Muhammed Buazzi** kendisini yaktı. Bu durum, toplumsal olayları tetikledi ve Tunus lideri **Zeynel Abidin bin Ali**, büyüyen protesto dalgalarının altında ezilerek ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Olaylar Mısır'a sıçradı ve **Tahrir Meydanı**'ndaki göstericiler 11 Şubat 2011'de Mısır'ı 30 yıldır demir yumrukla yöneten **Hüsnü Mübarek**'i devirdi. Arkasından Libya'ya sıçrayan olaylar **Kaddafi** rejiminin de tarihe karışmasına yol açtı. Ortadoğu'da Arap Baharı fırtına gibi esiyordu.

Irak'ta işler karıştı

AKP iktidarı, Ortadoğu'daki bu farklı geçiş sürecinde yer yer yalpalasa da, tarihin akışı doğrultusunda, demokrasi ve değişim talepleri yanında yer almaya çalışmıştır.

İran'a karşı füze savunma sistemi ve Suriye'ye sert çıkışlar, sıfır sorun politikasını tersyüz etti.

Bu arada, aralık ayında, ABD'nin Irak'taki askeri güçleri ülkeyi planlandığı biçimde terk etmeye başladı. Hemen ardından Irak'ta ciddi bir güçler çatışması ortaya çıktı.

Aralık ortalarında Şii kökenli Irak Başbakanı **Nuri el Maliki**, Irak Devlet Başkan Yardımcısı Sünni kökenli **Tarık el Haşimi**'yi "Sünni direniş gruplarıyla ve teröristlerle" işbirliği yapmakla suçladı ve kendisi hakkında

tutuklama kararı çıkardı. **El Haşimi** Kürdistan bölge yönetimine sığınmak zorunda kaldı. Haşimi yaptığı açıklamada, "**Kürt Özerk Bölgesi'nin de hedefte**" olduğunu belirtti.

Irak, bu durumda Sünni, Şii, Kürt bölgeleri ekseninde bir bölünme modeline doğru gidiyor. İlk aşamada bu gerçekleşmeye bile sürtüşme ve "**ihtilafı**" sürüyor. Irak'ın güneydeki Şii bölgesinin İran'ın "**hâkimiyet**" ve etki alanına gireceği kabul ediliyor.

Arap Baharı mı kışı mı?

Suriye'deki **Esad** rejimine karşı uluslararası bir baskı yöntemi uygulanıyor. Türkiye, ilk aşamada aşırı bir duyarlılık gösterip Esad'ı "**tehdit eden**" bir politika izledi. Böylesi bir politika yıllardır uygulanan komşularıyla iyi geçinme yolundaki Türkiye politikalarına ters düşüyor; ancak özellikle Rusya'nın Suriye'nin bütünlüğü yanında yer alacağını açıklaması, Suriye'ye "**dış müdahaleleri**" bir ölçüde zayıflattı ve dengeledi. Ayrıca, Arap Birliği'nin Suriye konusunda aktif rol üstlenmesi, Arap Birliği gözlemcilerinin gözlemci olarak kabulü, ayrı bir denge unsuru yaratmıştır. Türkiye'de bu konudaki eski şahin politikasını bir ölçüde törpülemiş görünüyor.

Bu gelişmeler, bir anda Türkiye'yi iki önemli dış politika sorunu ya da krizi ile karşı karşıya bırakmıştır: Suriye ve Irak konuları bütün sıcaklığıyla Türk dış politikasının kucacağına düşmüş görünüyor.

Kuşkusuz diğer bir ciddi sorun, Arap coğrafyasında "**Diktatörlerin ardından ne gelecek; nasıl bir rejim bu coğrafyaya egemen olacak**" sorusudur.

Gerek Mısır'da, gerek Tunus'ta Müslüman Kardeşler'in hatta onlardan da daha ilerideki köktenci yapıların giderek yönetime egemen olacağı gözlenmektedir.

Bütün bunlar, "**Arap Baharı, kışa mı döndü?**" yorumlarının yapılmasına yol açmıştır.

Mısır'da **Tahrir Meydanı**'nda gösteriler yapılırken işte demokrasi geliyor, Türkiye Arap dünyasına demokrasi yönünden model olacak

diyenler, şimdi kara kara düşünmeye başladılar.

Özgürlük taleplerinin meydanlarda seslendirilmesi kuşkusuz çok önemlidir, ama demokrasi bir krallar rejimidir. Aydınlanma sürecinden geçmeyen, laiklik ilkelerini özümsemeyen toplumlara demokrasi kolay gelemeyiz. Seçimlerde Müslüman Kardeşler gibi güçlü organize gruplar ya da silahlı askeri güçler iktidar olur.

Hürmüz gerginliği

Öte yandan, dış basında ABD'nin Mısır'da ordu ile pazarlık yaptığı, denetimsiz Müslüman Kardeşler iktidarından İsrail'in de tedirgin olduğu dış yorumlarda belirtilmektedir.

Bu arada, bölünmüş bir Irak tablosunda Bağdat-Tahran ittifakının bölgedeki en güçlü direnç çizgisini oluşturacağı yorumları da yapılmaktadır.

Ayrıca, İran-ABD ilişkileri son aylarda en sıcak dönemini yaşıyor. Nükleer programı yüzünden uluslararası baskı altına alınan İran'ın, petrol ulaşımının kilit geçidi olan Hürmüz Boğazı'nın açıklarında deniz kuvvetleri askeri tatbikata geçti.

Dünya petrolünün yüzde 60'ına sahip olan bu bölgede elde edilen petrol, Hürmüz Boğazı'ndan geçerek, Hint Okyanusu'na çıkmaktadır. Hürmüz Boğazı'ndan günlük petrol geçişi 16 milyon varildir. Bu rakam Hürmüz Boğazı'nın önemini ortaya koyar.

Sular ısınıyor

İran'ın bu askeri hareketinde hemen sonra, ABD Başkanı **Barack Obama**, aralık ayının son günü İran Merkez Bankası ve ülkedeki mali sektöre yeni yaptırım kararlarını açıkladı.

ABD Başkanı'nın bu kararlarına karşı İran "**Bu bir savaş ilanıdır**" açıklaması yaptı.

2011'de Türkiye-AB ilişkileri en düşük düzeyde seyrederken, Türkiye-ABD ilişkilerinde adeta bir balayı dönemi yaşanıyor. ABD, İran, Irak ve Suriye konularında ve yaşanan değişim süreci içinde bölgede Türkiye'yi dayanabileceği en önemli "**müttefik**" olarak görmektedir.

Ortadoğu'da sular ısınıyor. Savaş kaçınılmaz olursa, çok ağır sonuçlar yaratacağı ve bugünkü Ortadoğu'dan farklı bir coğrafya oluşacağı kesindir.

Ortadoğu'da çok ciddi bir emperyal satranç oynanıyor. Kuşkusuz, görebilene...